

פניני מבשר טוב

ליקוטי אמרים מתורת מוריני ורבינו הקדוש והטהור זיע"א
מביאלא

פרשת ראה

שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר
אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך
עד עולם וגו'. (יב כח)

ישנה דרך המובטחת בתורה, שבה יכול
לשמור על חינוך ילדיו כראוי, ולזכות לברכה
והבטחת התורה להצלחת ילדיו. והוא בדברי
הכתוב "שמר ושמעת, את כל הדברים האלה
אשר אנכי מצוך, למען ייטב לך ולבניך אחריך
עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני ה'
אלוקיך".

הרי מלמדנו הכתוב מהי הדרך 'למען ייטב
לך ולבניך אחריך' שזהו על ידי שישמור ויזהר
בכל דברי התורה הזאת, וכמו שפירש רש"י
שם 'את כל הדברים האלה - שתהא חביבה
עליך מצוה קלה כבחמורה'. ובהמשך דברי
רש"י שם 'הטוב - בעיני שמים, והישר -
בעיני אדם', נמצא שכאשר נזהר האדם בסתר
כבגלוי הן בענייני בין אדם למקום והן בענייני
בין אדם לחבירו וחביבות עליו כל המצוות,
ומשתדל בהם, או אז זוכה הוא להבטחת
התורה שייטב לו ולבניו אחריו עד עולם.

חינוך עמ' עו

כל מה שקורה לאדם - הכל מאת ה' לטוב לו
ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה.
(יא כו)

משמעות הפסוק היא שנתנית הקללה
והברכה שווים הם. ולכאורה היה צריך לכתוב
כאופן אחר, שהברכה תהיה אם תשמעו לקול
מצוות ה', והקללה אם לא תשמעו, ומהו
אנוכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה.

אמנם בהנ"ל שפיר מבואר, שהשי"ת הוא
הנותן לפניכם היום ברכה וקללה, והכל הוא
לפי תכלית הצטרפותו של האדם היכן שעומד
ולפי "היום" שבו הוא נמצא, שפעמים צריך
הוא ברכה, ופעמים דווקא הקללה שתבוא
אליו באותו יום היא בעצמה הברכה, ועל
האדם לדעת שאת שניהם "אנוכי נתן
לפניכם" בכונה תחילה, ואין שום דבר שקורה
בלי סיבה, אלא השי"ת נותן גם את הברכה
וגם את הקללה, ושניהם אינם אלא לטובתו
של האדם.

ויגבה לבו בדרכי ה' עמ' רנו

בנים להשי"ת ואחים לבני ישראל

בְּנֵי אֶתֶם לַה' אֱלֹקֵיכֶם. (יד א)

ודבר זה הרי פשוט שבלי אהבת ישראל לא שייך להגיע לאהבת השי"ת, שכן בני ישראל נקראים בנים למקום [אבות פ"ג מ"ד] ככתוב 'בנים אתם לה' אלוֹקֵיכֶם' [דברים יד א] ולא שייך לאהוב את האב ולשנוא את הבנים, וכאשר חושב כיצד לייעץ לחבירו עצה טובה, בכך מקיים מצוה זו של אהבת רעים.

מחשבה ורצון פרק יד

שני בחינות בעבודה - בחינת בנים ובחינת עבדים

בְּנֵי אֶתֶם לַה' אֱלֹקֵיכֶם. (יד א)

ויסוד הדברים שיש שני בחינות בעבודת השם יתברך מבואר בזוהר הקדוש [נח"ג דף כט:]: "ובגין דא אם כבנים אם כעבדים, אם כבנים, דאתמר בהון [דברים יד א]: 'בנים אתם ליהו"ה אלהיכ"ם', אם כעבדים, [ויקרא כה נה] 'כי לי בני ישראל עבדים', ולא שאר אומין".

אכן באמת בוודאי בני ישראל הם 'בנים', אולם כוונת הזוהר הקדוש שיש עבודת השם יתברך בגדלות המוחין כבנים, וישנה עבודה בקטנות המוחין ובלי דעת כעבדים וכו', אבל זה וודאי הלכה למעשה כרבי מאיר דבין כך ובין כך אתם קרויין בנים, שבכל מצב ובכל אופן בני ישראל הם בנים של השם יתברך.

שבועות עמ' פג

לְמַעַן יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה. (יד כט)

הנה אף אמנם שהעיקר הוא האמונה הפשוטה והבטחון בהשם יתברך, שבודאי יתן לו כל צרכו, שהם הממשיכים באמת את כל השפע, אך נצרכת גם השתדלות מצד האדם, שאי אפשר שיהיה יושב ובטל והשפע יבוא מאליו, כעניין שנאמר "למען יברכך ה' אלקיך, בכל מעשה ידך אשר תעשה". ואמרו בספרי [ראה קכג]: "וברכך ה' אלקיך, יכול בטל, תלמוד לומר: בכל אשר תעשה. ע"כ.

וכתב השל"ה הקדוש [שער האותיות, אמת ואמונה]: "כי היעשה ה' ארובות בשמים, להוריד לו שק מלא מעות, רק השם יתברך מזמין ברצונו הטוב על ידי הטבע כו', ויבטח כי העסק זו היא הסיבה ששולח לו השם יתברך הקצוב לו, וכן כתב בחובת הלבבות [שער הבטחון ג], עכ"ל. ראה עוד שם המשך דבריו.

ועל כן יש חיוב השתדלות, וקודם שהשתדל לפרנסתו כדי חייו - לא יצא ידי חובתו, כמבואר בסה"ק דברי בינה [ויצא דף ר:]: .. אכן צריך לדעת: שההשתדלות באמת אינה מועילה כלום - אלא שהיא מוכרחת, כמו שכתב בספר מסילת ישרים [כא], שכל חובת השתדלות הפרנסה, גזירת המלך היא שקנס את בני המין האנושי בגזירת [בראשית ג יט]: בוצת אפיך תאכל לחם. ובאמת הכל תלוי במדת האמונה, כי אמתת המשכת השפע, היא מכוח האמונה ולא מצד ההשתדלות, שכאשר האדם חי בבטחון ובאמונה שלימה, שיש לו בשמים אב רחמן רב חסד הזן ומפרנס לכל בריותיו, ואין לו שום חששות ודאגות, כי יודע ומכיר נאמנה, שהשי"ת ברא לכל אחד די

ובחריצות גדולה, ודי שיעשה איזה עניין השתדלות כל שהוא לפרנסתו, ואחר שיצא ידי חובת ההשתדלות, ישליך את כל יהבו על ה' ולא ידאג כלל להביא הדבר אל תכליתו. וכל מעשיו במשא ומתן יהיו מתוך אמונה ובטחון בה', היינו כי אף בשעה שעושה פעולה להשגת פרנסתו יאמין בה' ולא בחכמתו ובכוחו, כמו: האדם שזורע באדמה, שגמר הדבר להביאו אל תכליתו הוא ביד השי"ת בלבד, כמו שכתב במסילת ישרים [שם, כא]: "כי כיון שעשה אדם קצת מלאכה, משם והלאה אין לו אלא לבטוח בקונו, ולא להצטער על שום דבר עולמי".

מבשר"ט אמונה פרק בה

פניני השיעורים - 'שיעורי מבשר טוב' - בסוגיא דשלוחי מצוה פטורים מן המצוה

המצוה. וזה ברור אף לדברי רש"י, דהחושב בלילה האין יקיים מחר איזה מצוה לא נחשב לעוסק במצוה פטור מן המצוה והוא משום דעדיין לא התחיל להתעסק במצוה. דין טירדה במצוה הוא רק כשהתחיל בפועל להתעסק במצוה וטרוד במחשבת המצוה ובתיקונה, כדילפינן (שם בדף כ"ה, וראה לעיל סי' ר"ז) דין טירדה מחתן. ובחתן הרי מיירי אחר שכבר התחיל בלילה הראשון בעסק המצוה. והכי נמי לענין שלוחי מצוה. ובוה תתיישב קושיית החלקת יואב מעולי רגלים, דשאני עולי רגלים, דבליל יום טוב כבר הגיעו לירושלים למחוז חפצם ואינם טרודים בדרך האין ילכו למחר לקיים מצוותם. וכל שבטלה טרדת מצוותם פקע פטורה דעוסק במצוה, דרך ההולך להקביל פני רבו שטרוד בדרכו פטור אף בלילה מן המצוה כיון שעדיין לא הגיע למחוז חפצו.

עוד נראה ליישב על פי דרכו של הראב"ה (סי' תרל"ה), שכתב בביאור דין הולכים לדבר מצוה, "ונראה לי הטעם משום שנחים וישנים בהנאתם בלילה, יכולים למחר לעסוק טפי והווי בכלל עוסקי מצוה". ולפי דרכו תתיישב קושיית החלקת יואב בעוד אופן, שדווקא הולכי דרכים שהם עדיין באמצע דרכם וצריכים לנוח בלילה ולהמשיך מחר בדרכם, נחשב לפי הראב"ה לעוסק במצוה, מה שאין כן עולי רגלים שכבר הגיעו

מחסורו ברוחניות ובגשמיות, אזי בזה האמונה הוא ממשיך את השפעה שהוכן עבורו. ..

וכיון שעיקר אמינות המשכת השפעה היא מכוח האמונה ולא מצד ההשתדלות כאמור, על כן צריך להיזהר שלא יבטח בעשיית ההשתדלות ח"ו, על כן יהיה רגיל על לשונו לומר: כי הכל מאת ה', ואני מצד עצמי איני פועל מאומה, רק אני עושה פעולת השתדלות שכן ציוני ה' לעשות, .. ויעשה את השתדלותו לפרנסתו וכיוצ"ב בנחת ובשלמה, כי ככל שממעיט ההתפעלות והרדיפה אחריה, כך האמונה נחקקת בלבו יותר.

וכיון שאין ההשתדלות גורמת את השפעה, לכן אין שום תועלת בריבוי המעשים

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג הסוכות ולא יראה את פני ה' ריקם. (טו טז) במתניתין דסוכה (דף כ"ה), "שלוחי מצוה פטורין מן הסוכה". ברש"י "הולכי בדרך מצוה כגון ללמוד תורה ולהקביל פני רבו ולפדות שבויים". "פטורין מן הסוכה" "ואפילו בעת חנייתו". הא דפירש"י בעת חנייתו, כן איתא שם בש"ס להלן (בדף כ"ו), "הולכין לדבר מצוה פטורין בין ביום ובין בלילה, כי הא דרב חסדא ורבה בר רב הונא, כי הווי עיילי בשבתא דריגלא לבי ריש גלותא, הווי גנו ארקתא דסורא, אמרי אנן שלוחי מצוה אנן ופטורין מסוכה". בספר קבא דקשייתא להחלקת יואב (קושיא פ"א), הקשה, "קשיא לי בהא דקאמר הש"ס בסוכה דבהולכין להקביל פני רבן פטורין אף בלילה מן הסוכה, ואיך היו כל ישראל מחוייבין בסוכה בלילה ראשונה, דהרי הלכו להקביל פני השכינה מטעם יראה כל זכורך. ואי דגזירת הכתוב היא בזה דחייבין, למה יהיה עדיף מקבלת פני רבו בזה וצריך עיון".

והנראה לי בזה, על פי דברי רש"י שם בטעם הפטור דהולכים לדבר מצוה (דף כ"ו, ד"ה הולכים לדבר מצוה), "אף על פי שאין הולכים אלא ביום, ומשום דטרידים ודואגים במחשבת המצוה ובתיקונה פטורין מן

מן הסוכה עד שישמעו הדרשה ויקבלו את פני רבן, אם כן לדבריו, דכל שהתחיל במצוה עד שלא קיים המצוה אית ליה דין דעוסק במצוה, חזרה קושיית החלקת יואב למקומה, מאי שנא עולי רגלים משאר שלוחי מצוה כיון דעדיין לא קיימו מצוות יראה כל זכורך יהיו פטורים ממצוות סוכה כליל ראשון. וצריך עיון.

(על פי שיעורי מבשר טוב העוסק במצוה סי' י"א ס"ק א' ב'. כ"ב באב תשע"ג)

תורת רבוה"ק

לא תאכל כל תועבה. (יד ג)

פעם באחת מנסיעותיו של מרן הרה"ק רבי נתן דוד משיילובצא זי"ע עם בניו, על אם הדרך היו באכסניא אצל אחד מן החסידים. והגישו לפניהם חמאה, כשראה מרן הארון עדות, שהיה עדיין ילד קטן, את החמאה, אמר: חמאה זו ריח רע יש לה. מיד סילקו את החמאה מן השולחן. ואמר רבינו נתן דוד: את נשמות בניי לקחתי מתחת כסא הכבוד, ורוצים לטמטם את מוחם עם מאכלות אסורות. לאחר מכן נתברר, שהחמאה היתה מחלב עכו"ם. (מבוא לספר ארון עדות מועדים עמ' ריא, בשם החסיד רבי בצלאל הוניסברג)

נתון תתן לו ולא יברך לבבך בתתך לו. (טו י)

מרן היהודי הקדוש זי"ע, שהיה כידוע מופלג במידת הצדקה, פירש בזה דרך מיוחדת במצוות צדקה, ואמר בפסוק זה מלמדינו, שאם לא יהיה ביד האדם לתת נדבה גדולה, אל יפול לבבו עבור זה, רק שיתן נדבת ידו ויהיה נחשב אצל השם יתברך כאילו נתן הרבה. ודו"ק. וכן הוא בדברי רש"י שכתב 'אפילו אמרת ליתן אתה נוטל שכר האמירה עם שכר המעשה'.

פי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעננים ואל קסמים ישמעו ואתה לא כן נתן לך ה' אלוקיך. (יח יד)

כתב בסה"ק רמזי דחכמתא להגה"ק ר' שמואל לייב זא"ק ז"ל אב"ד ביאלא, משמו של דודו מרן התולדות אדם זי"ע: היינו, שהשם יתברך נתן לך כח שתוכל לומר לא כן, אפילו במה שהוראת המזל נראה ח"ו רע, מכל מקום תוכל לבטל זה, ולהפך לטוב על ידי תורה ומצוות ותפלה, עד כאן דברי פי חכם חנ". (רבותינו מאורי הגולה ח"ב עמ' תב)

לירושלים ואינם באמצע דרכם, נמצא שאין שינתם ומנוחתם לצורך מצוה וממילא לא נחשבים לעוסקי מצוה.

אמנם קושיית החלקת יואב, יש לה מקום לשיטת האור זרוע, שהגדיר הפטור דשלוחי מצוה, דכל שהתחיל במצוה ועדיין לא השלימה, כמו המוליך אבידת בהמה להשקותה שפטור מליתן פרוטה לעני עד שישקנה, כך אלו הבאין לשמוע הדרשה או להקביל פני רבן פטורים

רָאָה אֲנִי נָתַן לַפְּנִיכָם הַיּוֹם בְּרָכָה וְקִלְלָה. (יא כו)

כתב מרן הדברי בינה זי"ע: היינו, שאני נותן לפניכם הכח שיהיה ברשותכם 'ברכה וקללה', כי לצדיקי אמת יש להם הכל ברשותם. ואמר להם השם יתברך 'את הברכה וגו'', דהיינו, שתראו להמשיך רק ברכות לכנסת ישראל, כי זה הוא רצונו יתברך שמו. וזה 'אשר תשמעו אל מצות ה' אלוקיכם', כי כך היא המצוה מה' אלהיכם, שתמשיכו רק הברכה וישועות ונחמות ורפואה שלימה לכנסת ישראל אמן. (עמ' ע)

וְאֵת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם. (יא ו) וברש"י: זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו.

על פי מה שאמר הרה"ק מלובלין זצ"ל זי"ע, על מה שאמרו חז"ל (אבות א א): 'והעמידו תלמידים הרהב', היינו: שישפיע להם שפע פרנסה, שיוכלו לפנות מעסקיהם, וללמוד עם תלמידיהם, על ידי שיהיה להם פרנסה בשופי. וזהו והעמידו, על דרך הכתוב (דברים יא ו): 'ואת כל היקום אשר ברגליהם', שזה הוא ממונו של אדם שמעמידו על רגליו (פסחים קיט.).

וְאֵת כָּל הַיְּקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם. (יא ו) וברש"י: זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו.

הרה"ח ר' שמחה פרידמן ז"ל עבר פעם גניבה בביתו כאשר דברי ערך נגנבו, באותה תקופה עבר גם ניתוח ברגליו, אחר תקופה הרבי המבשר טוב זי"ע הגיע ארצה, מחשש שמא יבוא הרבי לבקרו בגלל רגלו עשה ר' שמחה מאמץ והטריח עצמו לקבל את פני הרבי בשדה התעופה בלוד, משראהו הרבי אמר לו מעניין אותו שבוע פרשת קורח מדברי רש"י בפרשתנו (יא ו) 'ואת כל היקום אשר ברגליהם - זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו', ובכך רמז לו לישועה בשני דברים להם נצרך לישועה. (קונטרס 'לישרי לב שמחה')